

MACARİSTAN'IN İLLİBERAL YÖNETİŞİM SERENCAMI: DEMOKRATİK KURUMLARIN DÖNÜŞÜMÜ VE AVRUPA BİRLİĞİ İLE GERİLİMLİ MÜNASEBETLER

MESUT ÇAÇA

- Macaristan'da 2010 sonrası uygulanan illiberal yönetim anlayışı, demokratik kurumları ve toplumsal yapıyı nasıl etkilemiştir?
- Avrupa Birliği ile Macaristan arasında yaşanan gerilimler, ülkenin siyasal ve ekonomik geleceği açısından ne tür riskler barındırmaktadır?

Yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreği, Orta Avrupa'nın mühim ülkelerinden biri olan Macaristan'ın, siyasî ve sosyo-ekonomik sahalarda kaydettiği dönüşümler bakımından dikkatle takip edilmesi gereken bir zaman dilimidir. 1989 yılında Sovyetler Birliği'nin çözülüşüyle birlikte başlayan demokratikleşme süreci, Macar halkı için tarihî bir merhaleye işaret etmiş; çok partili siyasal yapının, temel hak ve hürriyetlerin ve liberal piyasa ekonomisinin teşekkülüne zemin hazırlamıştır.

Ne var ki son yıllarda, Başbakan Viktor Orbán'ın teşekkül ettirdiği idare tarzı çerçevesinde, ülkede demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel insan hakları hususunda derin tartışmalar vücut bulmuştur.

Orbán hükümeti, 2010 sonrası dönemde teşebbüs ettiği köklü reformlarla, hem iç siyaseti hem de kurumsal yapıları ciddi şekilde yeniden şekillendirmiştir. Bu reformların temelinde yer alan "illiberal demokrasi" yaklaşımı, Başbakan'ın kendi ifadesiyle Batılı liberal paradigmadan ayrışan bir yönetim modeline tekabül etmektedir.

Bu modelin mahiyetinde, kuvvetler ayrılığı prensibine gölge düşüren düzenlemeler, yargı erkinde bağımsızlığı zayıflatıcı tasarruflar ve basın hürriyetine yönelik çeşitli sınırlandırmalar yer almaktadır. Söz konusu uygulamalar, hem iç kamuoyunda hem de uluslararası platformlarda mühim tenkitlere yol açmıştır.

Özellikle medya sahasında gerçekleştirilen yeniden yapılanma, hükümetin dolaylı ve dolaysız nüfuzunu artıran bir vasıta hâline gelmiştir. 2010 sonrasında, hükümet çevrelerine yakın grupların medya organlarını himayesi altına alması, kamuoyunun haber alma serbestisini tahdit eden bir süreci beraberinde getirmiştir. Neticede, çok sesliliğin yerini tedricen tek sesli bir yapıya bırakması, demokratik kamu düzenini zayıflatma tehlikesini doğurmuştur.

Siyasal alandaki bu dönüşüm, iktisadî sahada da kendini göstermiştir. Hükümetin tarım ve yerli sanayii teşvik eden ekonomik tercihleri, başlangıçta millî kalkınmayı hedeflemiş olsa da, uzun vadede yoksulluk oranlarını düşürme ve gelir dağılımında adaleti tesis etme hususunda arzu edilen neticelere ulaşamamıştır. Bu süreç, toplumda sosyo-ekonomik kutuplaşmayı artırmış; bilhassa genç nüfusun dünya görüşünde daha muhafazakâr bir yönelişi teşvik etmiştir. Eğitim ve kültür politikalarında görülen yönlendirme, yeni kuşakların entelektüel ufkunu daraltmakta; demokratik değerlerin yerleşmesini müşkil hâle getirmektedir.

Avrupa Birliği ile Macaristan arasındaki münasebetler de bu yeni yönetim anlayışıyla birlikte girift ve gerilimli bir mahiyet kazanmıştır.

Avrupa Birliği, Macaristan'da hukukun üstünlüğü ve temel haklar konusunda yaşanan gerilemeleri telafisi gereken yapısal problemler olarak değerlendirmekte ve bu doğrultuda zaman zaman yaptırım tehditleriyle karşılık vermektedir. Macar hükümeti ise, bu eleştirileri iç işlerine müdahale olarak telakki etmekte ve millî egemenliği esas alan bir duruş sergilemektedir. Bu anlayış, Birlik ile Macaristan arasındaki mesafeyi artıran temel dinamiklerden biri hâline gelmiştir.

Bu ayrışma, yalnızca siyasî ilişkilerle sınırlı kalmamakta; toplumsal düzlemde de belirgin izler bırakmaktadır. Avrupa yanlısı kesimler, ülkenin uluslararası camiada tecridine uğrama ihtimalinden endişe duymakta; bu durumun hem dış yatırımların azalmasına hem de uzun vadeli kalkınmanın sekteye uğramasına sebebiyet verebileceği kanaatini taşımaktadır.

Macaristan'ın istikbali, ancak demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü ve temel hakları yeniden ve kuvvetli bir biçimde ihya edebilmesiyle teminat altına alınabilecektir. Bu süreç, sadece siyasî iradeye değil; halkın demokratik katılımına, toplumsal şuura ve kurumsal dirence de sıkı sıkıya bağlıdır. Avrupa Birliği ile ilişkilerin alacağı yeni istikamet ise, Macaristan'ın bölgesel bir güç mü yoksa içine kapanık bir ulus-devlet mi olacağına dair belirleyici olacaktır.